

Article Type / Makale Türü
Araştırma Makalesi -
Research ArticleApplication Date / Başvuru Tarihi
02.08.2022 / 08.02.2022Admission Date / Yayına Kabul Tarihi
06.24.2022 / 24.06.2022

NAKİT HAVUZLAMA YÖNTEMİ İLE VERGİ PLANLAMASI VE FİNANSMAN İHTİYACININ KARŞILANMASI: BİR VAKA ÇALIŞMASI*

TAX PLANNING AND SATISFY A FINANCING NEED BY CASH POOLING METHOD: A CASE STUDY

Kemal Faruk YAZGAN¹, Şakir SAKARYA²

ÖZ: Nakit havuzlama yöntemi, grup şirketleri arasında nakit denkleştirilmesi amacıyla, şirketlerin faaliyetleri sonucunda meydana gelen nakit fazlasının ortak bir havuzda toplanması, grup içinde yer alan ve nakit ihtiyacı olan şirketlerin ise bu havuzdan faydalanmasına imkan sağlayan bir uygulamadır. Vergi mevzuatında yer alan hükümlere göre grup şirketlerinin hukuki statüsü “ilişkili kişi” tanımına göre değerlendirilmektedir. Bu bağlamda nakit havuzundan sağlanan borçlanmalar örtülü sermaye üzerinden kur farkı hariç olmak üzere, faiz ve benzeri şekilde gerçekleşen ödemeler veya hesaplanan tutarlar, örtülü sermaye şartlarının olduğu hesap döneminin sonu itibarıyla dağıtılmış kar payı sayılmaktadır. Ancak son dönemde uygulamada ve yargı kararlarında örtülü sermaye kapsamında borç veren şirket nezdinde elde edilen faiz gelirlerinin kar payı sayılabilmesi için, borç kullanan ve bunun karşılığında faiz ödeyen şirketin mali karının bulunması diğer bir ifadeyle zarar beyan etmemiş olması şartı benimsenmiştir. Bu noktadan hareketle çalışmanın amacı, Türkiye’de holding bünyesinde yer alan grup şirketlerinin nakit havuzlama yöntemiyle finansman ihtiyaçlarını vergi planlaması yaparak karşılayıp karşılamadıklarını özelle ve yargı kararları çerçevesinde vaka çalışması ile ortaya koymaktır. Yapılan vaka analizi sonucunda bir holding bünyesinde yer alan grup şirketlerinin ortaklarına dağıtması gereken nakit fazlalıklarını, vergi planlaması yapmak suretiyle vergi ödemedi grup içinde mali karı bulunmayan diğer grup şirketlerine (zarar beyan eden) aktardıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler : *Nakit Havuzlama, Örtülü Sermaye, Vergi Planlaması, Finansman İhtiyacı.*

ABSTRACT: The cash pooling method is an application that allows the companies within the group to benefit from this pool in order to balance the cash between the group companies, and to collect the excess cash resulting from the activities of the companies in a common pool. According to the provisions of the tax legislation, the legal status of the group companies is evaluated according to the definition of "associated person". In this context, the borrowings obtained from the cash pool, excluding the exchange difference over the disguised capital, payments realized in the form of interest and similar amounts or the calculated amounts are considered as distributed profit shares as of the end of the accounting period in which the disguised capital conditions are met. However, in the last period, in practice and in judicial decisions, in order for the interest income from the lender company to be counted as a profit share, it has been adopted that the company that uses debt and pays interest in return must have a financial profit, in other words, it should not have declared a loss. From this point of view, the aim of the study is to reveal whether the group companies within the holding structure in Turkey meet their financing needs by means of cash pooling, through tax planning, with a case study within the framework of rulings and judicial decisions. As a result of the case analysis, it has been determined that the group companies within a holding structure transfer the excess cash they need to distribute to their partners, by making tax planning, to other group companies (which declare a loss) without paying taxes.

Keywords: *Cash Pooling, Thin Capitalization, Tax Planning, Funding Need.*

* Bu çalışma, 4-7 Kasım 2021 tarihinde Malatya’da düzenlenen 8.Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Kongresinde sunulmuş olan özet bildirinin genişletilmiş tam metnidir.

1. Vergi Müfettişi, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı, kemal.faruk.yazgan@vdk.gov.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4084-2969>
2. Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme, sakirsakarya@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2510-73843>.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

The cash pooling method is an application that allows the companies within the group to benefit from this pool in order to balance the cash between the group companies, and to collect the excess cash resulting from the activities of the companies in a common pool. According to the provisions of the tax legislation, the legal status of the group companies is evaluated according to the definition of "associated person". In this context, the borrowings obtained from the cash pool, excluding the exchange difference over the disguised capital, payments realized in the form of interest and similar amounts or the calculated amounts are considered as distributed profit shares as of the end of the accounting period in which the disguised capital conditions are met. However, in the last period, in practice and in judicial decisions, in order for the interest income from the lender company to be counted as a profit share, it has been adopted that the company that uses debt and pays interest in return must have a financial profit, in other words, it should not have declared a loss.

Research Questions

From this point of view, the aim of the study is to reveal whether the group companies within the holding structure in Turkey meet their financing needs by means of cash pooling, through tax planning, with a case study within the framework of rulings and judicial decisions.

Literature Review

The cash pooling method can be briefly defined as a financial structure based on the basis of evaluating the fund surplus and deficits of a holding or companies affiliated to the group in an integrated manner and meeting the fund deficit without outsourcing as much as possible (Çelik, 2018). Thanks to the application, group companies with excess cash transfer their cash assets above their needs to a common pool, while the needs of other group companies in need of cash are met from this common pool. As a result, with this method, financing costs can be reduced by meeting the cash needs of the group companies from the common pool within the group with low costs and by using the excess cash in the hands of the group with maximum benefit (Özdin, 2012).

Methodology

In this study, the subject is analysed with a case study whether companies in Turkey use the cash pooling method with tax planning and implicit capital transfer.

Results and Conclusions

As a result of the case analysis, it has been determined that the group companies within a holding structure transfer the excess cash they need to distribute to their partners, by making tax planning, to other group companies (which declare a loss) without paying taxes. In the case study, Alfabe Holding A.Ş. It has been determined that the interest income of TL 1,000,000, corresponding to the amounts transferred by the cash pool method, is deducted from the tax base by being evaluated within the scope of participation income exemption, and the interest income, which will be considered as exemption income, is not taxed by the holding company. This situation will not change for other group companies (A and B Group Companies), and a total of 800.000 TL interest income for both group companies will not be added to the tax base by being evaluated as participation income. As a result, it has been concluded that the treasury will have a tax loss of 396,000 TL from this situation.

1. GİRİŞ

Günümüzde globalleşme ile birlikte üretim faktörlerinden birisi olan sermaye sınırları aşarak oldukça mobilize hale gelmiştir. Bu durum bir taraftan şirketlerin finansmana erişimini kolaylaştırırken diğer taraftan da finansman sağlamada rekabeti artırmıştır. Bu ortamda işletmelerin, finansman kaynaklarına erişimlerini kolaylaştırmak amacıyla hem birçok farklı finansal ürün ve araç geliştirilmiş, ve hem de yeni bazı sistemler kurgulanmıştır. Bu sistemlerden birisi de nakit havuzlama yöntemidir.

Nakit havuzlama yöntemi, bir grup ve / veya holding şirketlerinin finansman tedarikini kolaylaştırmak ve maliyet avantajı sağlamak amacıyla kurgulanan finansal yapılardan birisidir. Bu yöntemin özü, bir grup ya da holding içindeki şirketlerin sahip oldukları fazla nakitlerin bir finansman politikası çerçevesinde etkin ve verimli bir şekilde kullanılması temeline dayanmaktadır(Çelik, 2018). Grup şirketleri tarafından kullanılan “nakit havuzlama” (Cash Pooling) yöntemi ilk olarak 1950’li yıllarda Amerikan hukuk sisteminde karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde bu yöntem, ABD, Almanya, Fransa, İngiltere, Japonya, Belçika, İtalya, Hollanda, Meksika, Singapur ve daha pek çok ülkede uygulanmaktadır. Hatta bu ülkelerden bazıları uluslararası yapılanmalar için uluslararası nakit havuzlama yöntemini de izin vermektedir(Doğrusöz, 2020). Nakit havuzlama yöntemi, kısaca grup şirketleri arasında nakit denkleştirilmesi işlemi olarak ifade edilebilir.

Nakit havuzlama yöntemi grup şirketleri arasında nakit ihtiyacının sağlanmasına yönelik bazı avantajlar sağlamakla birlikte beraberinde bazı tartışmaları da getirmiştir. Bu tartışmalardan birisi nakit havuzlama sistemi ile şirketlerin finansman ihtiyaçlarını vergi planlaması yaparak karşılayıp karşılamadıklarıdır. Bu kapsamda, nakit havuzlama yöntemi ile nakit ihtiyacını sağlayan grup şirketinin mali zararının bulunması veya istisna ve indirimler sebebiyle kurumlar vergisi matrahının doğmaması halinde, grup şirketleri arasındaki nakit denkleştirme işlemleri ile hazinenin sebepsiz yere vergi kaybına neden olacaktır. Çalışmamızın amacı da Türkiye’de holding bünyesinde yer alan grup şirketlerinin nakit havuzlama yöntemiyle finansman ihtiyaçlarını vergi planlaması yaparak karşılayıp karşılamadıklarını özelle ve yargı kararları çerçevesinde değerlendirerek nakit havuzlama yönteminin örtülü sermaye aktarımına konu edilmesine yönelik vaka çalışması ile ortaya koymaktır. Bu bağlamda konu ile ilgili literatüre bakıldığında genel olarak konunun teorik olarak ve varsayımsal örneklerle açıklanmaya çalışıldığı görülmüştür. Özellikle ülkemiz uygulamasında gerçek şirket verilerine dayalı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmanın literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

Bu kapsamda, çalışmada giriş bölümüne takiben ikinci bölümde nakit havuzlama yöntemi genel olarak ele alınarak, nakit havuzlama yönteminin faydaları ve risklerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise Türkiye’de vergi mevzuatında konuya ilişkin yer alan düzenlemelere yer verilmiştir. Bu çerçevede konu KVK, KDV Kanunu ve Damga Vergisi Kanunu açısından ele alınmıştır. Dördüncü bölümde ise nakit havuzlama yönteminin örtülü sermaye aktarımına konu edilmesine yönelik vaka çalışmasına yer verilmiş olup, konu gerçek bir şirket üzerinden örneklendirilmiştir. Beşinci ve son bölümde ise vaka çalışmasından elde edilen bulgular ilgili mevzuat ve yargı kararları çerçevesinde değerlendirilip elde edilen sonuçlar tartışılmıştır.

2. NAKİT HAVUZLAMA (CASH POOLING) YÖNTEMİ

Nakit havuzlama yöntemi, grup şirketlerinde oluşan nakit fazlalığının, gruptaki diğer nakit açığı bulunan şirketlerin nakit açığının giderilmesi amacıyla, grup şirketleri tarafından oluşturulan ortak bir havuzda toplanması ve ihtiyaç halinde grup şirketlerine kullandırılması amacına dayanmaktadır. Böylece grup içerisindeki likiditenin kontrol altına alınması sağlanarak hem kaynaklar daha etkin kullanılabilen ve hem de grubun finansman maliyetleri düşmektedir. Bu şekilde grubun fonlarının düşük gelirle değerlendirme, nakit ihtiyaçlarının ise pahalı giderme sorunu da ortadan kalkmaktadır (Doğrusöz, 2020). Nakit havuzlama yöntemi kısaca, bir holding ya da gruba bağlı şirketlerin kendi aralarında fon fazlalıklarını ve açıklarını bütünlük olarak değerlendirip, mümkün olduğunca dış kaynak kullanımına gidilmeden fon açığının karşılanması temeline dayan finansal bir yapı olarak da tanımlanabilir (Çelik, 2018). Son dönemde uluslararası grup şirketlerinde tercih edilen bu finansman yöntemi, beraberinde merkezi yönetim ihtiyacını ortaya çıkartmıştır. Türkiye’de bazı grup şirketlerinde merkezi yönetim görevi hakim ortak tarafından yerine getirilirken, yurt dışı uygulamalarında bu yönetim görevi ise bir banka tarafından gerçekleştirilmektedir (Özden, 2012;4).

Nakit havuzlama Çok Uluslu Şirketler(ÇUŞ) tarafından uzun yıllardır kullanılmakta olan bir yöntemdir. Bu yapılar içindeki ve bir gruba bağlı şirketlerin oluşan nakit fazlaları nakit açığı olan işletmelere kullandırılmakta ve böylece dış kaynak kullanımı yerine grup kendi kaynaklarıyla işletmelerini finanse edebilmektedir. ÇUŞ'lerin nakit yönetimlerini merkezileştirmeleri, daha uygun faiz oranlarıyla borç verme ve borç alma yanında bankacılık işlemleri kaynaklı maliyetlerden kurtulma gibi amaçlara da katkısı bulunmaktadır (Vergi Dünyası Dergisi, 2020).

Nakit havuzlama yönteminin avantajı, finansman maliyetlerinin düşürülerek grup içindeki nakit varlıkların etkin kullanılmasıdır. Yöntemin bir diğer avantajı, her bir grup şirketi bünyesinde ihtiyat amaçlı nakit tutulmadan, grup içinde yer alan tüm şirketlerin finansman ihtiyaçlarının karşılanmasına imkan tanımaktadır. Bu yöntemde grup içindeki şirketlerin sadece faaliyetlerini yerine getirebilecek miktarda nakit bulundurmalarına müsaade edilmekte ve ihtiyat amaçlı veya spekülasyon amaçlı bulundurulmuş nakitlerin tamamı havuza aktarılmaktadır (Shapiro, 2008). Böylece şirketler atıl tutmadıkları nakitleri nakit havuzlama yöntemi ile olağanüstü hallerde de kolaylıkla erişebilecekleri nakitlere sahip olurlar. Grup içindeki her bir şirketin nakit ihtiyacını karşılamak için kendi şirket bünyelerinde nakit tutması durumunda ise atıl olarak bekleyen çok fazla miktarda nakit olacaktır. Nakdin tek bir havuzda toplanması ile grup şirketlerinin finansman ihtiyacı tek merkezden karşılanarak şirketler tarafından yüksek miktarlarda nakit bulundurmaya gerek duyulmayacaktır (Levi, 2009).

Ayrıca nakit havuzlama yöntemi ile grup şirketleri tarafından fayda sağlanması ve yöntemin etkin bir şekilde kullanılması başarılı bir raporlama sistemi ile mümkün olacaktır. Raporlamanın başarılı olabilmesi için gerçekleşen nakit giriş ve çıkışlarının doğru ve zamanında kaydedilmesi, aynı zamanda gerçekleşecek nakit girişi ve çıkışlarının ancak miktar ve tarihleri itibarı ile doğru bir şekilde tahmin edilmesi ile gerçekleşebilir. Bu süreçte merkezi yönetim görevini gerçekleştiren hakim ortak veya banka, grup şirketlerinin nakit girişi ve nakit çıkışlarının tahminlerini kontrol altına alarak grubu bir bütün olarak değerlendirebilmelidir. Böylece grubun elinde bulundurduğu nakit miktarının daha etkin kullanılmasını sağlayabilir (Kabakçı, 2011). Nakit havuzlama yöntemi, literatürde “Gerçek Nakit Havuzlama” ve “Sanal Nakit Havuzlama” yöntemi olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu kavramlara ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

2.1. Gerçek Nakit Havuzlama

Gerçek nakit havuzlama yönteminde grup veya holding şirketlerinden biri ve/veya birkaçında oluşan nakit fazlasının, nakit ihtiyacı olan gruptaki diğer şirketlere kullandırılmasını amaçlayan yöntemdir. Bunun için gruba dahil şirketler veya şubeler bir banka nezdinde birer hesap açarlar. Açılan bu hesaplardan biri lider hesap durumunda olup nakit havuzu anlaşmasında belirlenen bakiyelerin üzerinde oluşacak tutarlar bu hesaba aktarılır. Nakit açığı olan ve dolayısıyla kredi kullanacak katılımcılar da bu hesaptan ihtiyaçları olan krediyi çekerler. Eğer lider hesapta yeterli miktarda para kalmazsa bu durumda banka gerekli miktarı kredi açarak bu hesaba aktarır. Hesaplardan aktarılacak tutar bakiye sıfır olacak şekilde veya önceden belirlenen minimum bir bakiyede kalacak şekilde olur (Kurtçu, 2008).

Gerçek nakit havuzlama yönteminde grup şirketlerinin banka hesaplarında yer alan tutarları gün sonunda nakit havuzu olarak belirlenen ana hesaba gönderilmektedir. Ana hesap grup içinde yer alan hâkim şirket tarafından kontrol edilebileceği gibi, bu hesabın kontrolü başka bir şirket tarafından da sağlanabilir. Ana hesaba para transferini yapan kaynak hesaplarda yer alan tutarlar, hesapta herhangi bir tutar kalmaksızın ana hesaba transfer edilebileceği gibi belirli bir tutar kalacak şekilde de bu transfer gerçekleştirilebilir (Fassbender, 2004). Bu uygulamada, grup içi şirketlerin finansal yönetiminin merkezileştiği tespit edilmiştir. Merkezleşmenin neticesinde yapılan sözleşmenin içeriğine göre farklı boyutlarda hukuki işlemler tesis edilebilir. Grup içinde yer alan şirket finansal ödemelerine ilişkin yetkilerini nakit havuzunu kontrol altında tutan hakim şirkete devredebilir. Bunun sonucunda ise şirketin yapacağı tüm ödemelerin havuzdan gerçekleşmesi sağlanabilir (Zahrte, 2010).

Uygulama sayesinde nakit fazlası olan grup şirketleri ihtiyaçlarının üstünde olan nakit varlıklarını ortak bir havuza aktarırken, nakit ihtiyacı olan diğer grup şirketlerinin ihtiyacı ise bu ortak havuzdan sağlanır. Sonuç olarak bu yöntem ile grup şirketlerinin nakit ihtiyaçlarının yine grup içinde

yer alan ortak havuzdan düşük maliyetler ile sağlanması ve grubun elinde bulunan nakit fazlalıklarının maksimum fayda sağlanarak kullanılmasıyla finansman maliyetleri düşürülebilmektedir (Özdin, 2012).

2.2. Sanal Nakit Havuzlama

Sanal nakit havuzlama yönteminde gerçek nakit havuzlama yönteminde olduğu gibi grup içi şirketlerin nakit fazlaları fiziksel olarak ortak bir havuza transfer edilmez. Bu yöntemde nakit havuzu sözleşmesinde bulunan ve ana hesabın yer aldığı banka tarafından grup şirketlerinin hesaplarında yer alan tutarlar “sanal olarak” kararlaştırılan bir gölge hesapta toplanır. Böylece grup şirketlerinin nakit ihtiyaçları ve ihtiyaç fazlaları netleştirilerek grubun net mali pozisyonu belirlenmiş olur. Daha sonra ortak nakit havuzu hesabını kontrol eden banka sanal hesaba ilişkin olarak faiz hesaplamasını gerçekleştirir. Eğer ana hesabın net bakiyesi fazla ise banka grup içinde yer alan şirketlere faiz geliri ödeyecek, ana hesabın net bakiyesi eksik ise grup şirketlerinin bu eksikliği banka tarafından finansmanı sağlanarak grup şirketlerine maliyet paylaşılacaktır. Sanal nakit havuzlama yöntemi grup şirketlerinin konsolide mali yapılarının iyileşmesini sağlayarak, nakit havuzu uygulaması olmaksızın temin edilen kredilerin finansman maliyetlerini düşürecektir (Taneri, 2013). Sanal nakit havuzlama yönteminin aşamaları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kitiş, 2011);

- ✓ Sanal nakit havuzunu kontrol altında tutan banka tarafından grup şirketlerinin her birini fazla veya eksik bakiyeli hesapları sanal olarak birleştirir, netleştirme işlemi sonucunda toplu bir fazla veya eksik sanal bakiye oluşturulur.
- ✓ Banka benzer oranlardaki fazla veya eksik bakiyeli hesapları dikkate alarak sanal bir faiz hesaplar ve bu faiz oranını grup şirketlerinin her birinin sanal hesabına uygular.
- ✓ Grup şirketlerinin hesapları için, banka tarafından veya bankaya ödenen net faiz miktarı ile sanal havuz hesabına işletilen net faiz miktarı arasında meydana gelen fark grup üyelerinin hesaplarına paylaşılır veya bu miktar farklı bir hesaba transfer edilir.

Gerçek ve sanal nakit havuzlama yöntemleri arasındaki en dikkat çekici fark şudur; Gerçek nakit havuzlama yönteminde grup şirketlerin birbirlerini finanse ettikleri ve böylece grup içi borç alacak ilişkisi oluşturdukları açık ve net iken, sanal nakit havuzlama yönteminde bu ilişkinin varlığı biraz tartışmalıdır. Çünkü ikinci yöntemde hesaplar arasında fiziki bir nakit akışı bulunmamaktadır (Kurtçu, 2008). Genel olarak dünya uygulamalarına bakıldığında hem “gerçek nakit havuzlama” yöntemini uygulayan ülkelerin olduğu, hem de temelde her bir şirketin ayrı olan hesaplarının pozitif veya negatif bakiyeleri bakımından izlemeye ve dengelemeye dayalı olan “sanal nakit havuzlaması” yöntemini uygulayan ülkelerin olduğu görülmektedir (Doğrusöz, 2020).

2.3. Nakit Havuzlama Yönteminin Faydaları

Nakit havuzlama yöntemiyle grup şirketlerinde nakit yönetiminin tek bir havuzdan yürütülmesi ile grup şirketlerinin ihtiyaçlarından fazla ellerinde bulunan nakitlerin ana hesapta toplanmasının getirdiği birtakım faydalar mevcuttur. Nakit havuzlama yönteminin faydaları aşağıdaki gibi özetlenebilir (Shapiro, 2008);

- ✓ Grup şirketlerinin sadece işlem nedeniyle nakit bulundurmasına neden olmuş, spekülasyon veya ihtiyatlılık amacıyla nakit bulundurmalarına ihtiyaç kalmamıştır. Şirketler aktiflerinde daha az nakit bulundurarak faaliyetlerini yerine getirmekte olup, ihtiyaç fazlası nakit emilerek netleştirilmektedir.
- ✓ Toplam aktif yapısında nakit varlıkların azalmasıyla birlikte şirket karlılığı yükselir ve finansman maliyetleri düşer.
- ✓ Havuzu kontrol altında bulunduran hakim şirket faaliyetlerin tamamını bir bütün olarak takip ettiği için grup içinde bulunan diğer şirketlerin farkına varamayacağı fırsat ve tehditleri görebilme imkanı sağlar.
- ✓ Grup içinde alınan kararların tamamı şirketlerin menfaatleri gözetilerek gerçekleştirilir.
- ✓ Nakit havuzunda bulunan fon miktarının artması ve şirketlerin faaliyetlerindeki performans artışı, bankaların havuzda biriken fonlara yüksek fiyatlar teklif etmesine ve sağlanan hizmetin kalitesinin yükselmesine neden olmaktadır.

- ✓ Nakit havuzundaki nakit yönetiminin tek merkezden yönetilmesi uzmanlık seviyesinin artmasına neden olmaktadır.
- ✓ Çok uluslu şirketlerde yabancı ülkede faaliyet gösteren grup şirketinin aktif miktarı azalacağı için, faaliyet gösterilen ülkede alınan fon transferini kısıtlayıcı kararlar veya millileştirme politikası gibi düzenlemelerin olumsuz etkileri azalacaktır.

2.4. Nakit Havuzlama Yönteminin Riskleri

Nakit havuzlama yöntemi, ekonomik istikrarsızlıkların olduğu kriz dönemlerinde şirketlerin iflasına neden olabilecek seviyede riski olan bir yöntemdir. Bu bağlamda nakit havuzu yönteminin riskleri başlıklar halinde aşağıdaki gibi özetlenebilir (Özdin, 2012);

- ✓ Havuza aktarılan nakit miktarının tekrar geri ödenmemesi, grup şirketlerinin karşı karşıya kaldıkları en önemli risk olarak karşımıza çıkmaktadır.
- ✓ Grup şirketlerinin kendi faaliyetleri ile ilgili ivedilikle kullanması gereken nakit tutarlarını havuza transfer etmek mecburiyetinde kalabilirler. Bu zorunluluk şirketin finansal sıkıntıya girmesine neden olabilir.
- ✓ Grup şirketlerinin nakitlerini havuza transfer ederek finansal işlemlerin tüm grup adına bir merkezden yürütülmesi, gruba üye şirketlerin finansal bağımsızlıklarını kaybetmelerine ve havuza bağımlı hale gelmelerine neden olur.
- ✓ Nakit havuzu yöntemiyle toplanan nakit tutarlarının grup üyelerinin finansal ihtiyaçlarını karşılayamaması nedeniyle hakim şirket tarafından havuz dışından kredi temin etmesine neden olabilir. Bu durum gruba üye şirketlerin mevcut geri ödememe riskinin yanı sıra dışarıdan temin edilen ilave kredi miktarı kadar sorumluluk getirir.
- ✓ Nakit havuzu yönteminde havuza hakim olan şirket tarafından denetim ve gözetim görevleri yerine getirilmediği takdirde, gruba üye şirketlerden bir veya birkaçının yönetiminde sorun yaşanması nedeniyle oluşan mali zararı, bilgi almada sıkıntılar yaşayan ve gerekli önlemi alamayan diğer şirketlerin üstlenmesine neden olacaktır.
- ✓ Havuzu yöneten hakim şirketin finansal piyasalara hakim personel istihdam ihtiyacı ilave masraflara neden olacaktır.
- ✓ Gruba üye şirketin diğerlerine göre kredibilitesinin yüksek olması nedeniyle dışarıdan daha az maliyetli kredi kullanabilecek olması durumu da bu uygulamanın diğer riskidir.

Özetle nakit havuzlama yönteminin avantaj ve dezavantajları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo:1 Sermaye Grubunda Nakit Havuzu Uygulaması Sırasındaki Faydalar ve Sorunlar

Nakit Havuzu Faydaları	Uygulama Sırasında Nakit Havuzlama Zorlukları
<ol style="list-style-type: none">1. Borç finansmanına başvurma ihtiyacının azalması – optimize edilmiş faiz maliyeti.2. Artan nakit yönetimi verimliliği – optimize edilmiş faiz geliri.3. Gelişmiş nakit yönetimi.4. Likidite yönetimi üzerinde daha iyi kontrol ve havuz sahibi - havuz lideri açısından likidite riskinin yönetimi.5. Azaltılmış sermaye grubu likidite kaybı riski.6. Borç limitlerini mevcut operasyondan uzun vadeli dış finansmana kaydırma imkanı.7. Nakit kıtlığının iyileştirilmiş yönetimi ve nakit havuzu katılımcısı için finansman sağlamak için gereken daha kısa süre.	<ol style="list-style-type: none">1. Nakit havuzu uygulama projesi sırasında uzman görüşü alma ihtiyacı.2. Nakit havuzunu (uygulama sırasında bir defaya mahsus) işlemek için ek maliyet, finans ve muhasebe sistemlerinin ayarlanması ihtiyacı.3. Piyasa durumunu dikkate almak için grup içinde faiz oranları belirleme ihtiyacı.4. Nakit havuzunun yapısında negatif bir bakiye olması durumunda, genellikle bir havuz lideri tarafından cari hesap kredili mevduat hesabı sözleşmesi yapılmasına ihtiyaç vardır.5. Çok para birimli nakit havuzu durumunda, tarafların belirli ticari faaliyet ülkelerindeki farklı vergi mevzuatıyla ilgilenmesi gerekir.6. Nakit havuzu yapısını uygulamak ve yürütmek için gereken ek kaynaklar.

Kaynak: Ciężki ve Drożdż (2019). Using Multicurrency Cash Pooling In The Liquidity Management of A Capital Group, Energy Policy Journal, 22 (3), s.143.

3. NAKİT HAVUZLAMA YÖNTEMİNİN TÜRK VERGİ KANUNLARINDAKİ YERİ

Türk vergi kanunlarında nakit havuzlama yöntemi ile ilgili olarak doğrudan bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak nakit havuzlama yöntemi dolaylı olarak Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK), Katma Değer Vergisi (KDV) Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Kanunu (BSMV) ve Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kanunu (KKDF) ile ilişkili olup nakit havuzlama yöntemini tercih edecek olan grup şirketleri bu mevzuat hükümlerini göz önünde tutmalıdırlar. Bu kapsamda yapılmış olan düzenlemeler aşağıda ayrı ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

3.1. Kurumlar Vergisi Kanununda (KVK) Yer Alan Hükümler

Nakit havuzlama yöntemi ile ilgili olarak KVK’da yapılan düzenlemeler iki başlık altında ele alınmıştır. Bunlardan birincisi örtülü sermaye, ikincisi ise transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç aktarımıdır. Konu bu iki başlık altında aşağıda detaylı olarak ele alınmıştır.

3.1.1. Örtülü Sermaye

5520 sayılı KVK’nun “Örtülü Sermaye” başlıklı 12. Maddesine göre kurumların ortaklarından ve / veya ilişkili olan taraflardan doğrudan veya dolaylı olarak sağlayıp şirkette kullandıkları borçların, içinde buldukları mali yılın herhangi bir tarihinde dönem başı öz sermayesinin üç katını aşan borçlanmalar örtülü sermayenin konusunu oluşturacaktır. Bu kapsamda örtülü sermaye kapsamında değerlendirilen borçlanmalar üzerinden hesaplanan faizler, kur farkları ve buna benzer ödemelerin Kanunen Kabul Edilmeyen Gider (KKEG) olarak matraha ilave edilmesi gerekir.

Örtülü sermaye düzenlemesi ile bir şirketin içinde bulunduğu hesap dönemi içerisinde kullanacağı toplam yabancı kaynak miktarının dönem başı öz sermayesinin üç katını aşmaması gerektiği ve nakit havuzundan kullanılacak nakit tutarlarının da örtülü sermaye hesaplamasına dahil edileceği finans yöneticileri tarafından göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Aksi halde krediyi kullanan şirketin dönem başı öz sermayesinin üç katını aşan tutarın hesaplamasında kullanılan kredilere ilişkin katlanılan finansman giderleri krediyi veren grup şirketi nezdinde dağıtılmış kar payı olarak değerlendirilecektir. Böylece borç alan grup şirketi nezdinde KKEG olarak matraha ilave edilerek vergisi alınan faiz tutarları, borç veren grup şirketi nezdinde dağıtılmış kar payı sayılarak iştirak kazancı istisnası kapsamında matrahtan düşülmesine imkan sağlayacaktır. Sonuç olarak borç alan grup şirketi nezdinde vergilenen faiz miktarının, borç veren grup şirketi nezdinde istisna tutularak mükerrer vergilendirmenin önüne geçilmiş olacaktır.

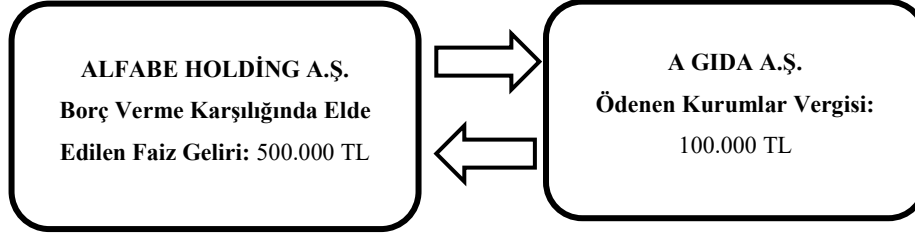
Ancak nakit havuzlama uygulamasında havuza dahil olan grup şirketlerinin dikkat etmesi gereken birkaç husus bulunmaktadır. Bu hususlardan ilki örtülü sermaye uygulamasında dikkate alınan borçların örtülü sermaye kapsamında yapılan borçlanma olduğunun tespit edilmesi halinde, bu borç tutarlarına ilişkin borç veren şirket nezdinde düzeltme yapılabilmesi için (yani elde edilen faiz gelirini iştirak kazancı kapsamında kurumlar vergisi matrahından indirebilmesi), örtülü sermaye kullanan (borç alan) şirket nezdinde yapılan düzeltme neticesinde (örtülü sermayeye isabet eden faiz giderinin kurum matrahına ilave edilmesi) bir tarhiyatın ve tarhiyata konu verginin kesinleşmesi gerekmektedir. Dolayısıyla borç veren şirket nezdinde iştirak kazancı istisnası kapsamında dikkate alınacak tutar borç alan şirket nezdinde kesinleşen ve ödenen vergi tutarı kadar olacaktır.

Nitekim bununla ilgili olarak İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı’nın 15.12.2020 Tarihli ve 62030549-125[12-2020/498]-E.933530 sayılı Özelgesi’nde, “..., örtülü sermaye uygulamasında, kullanılan borçların örtülü sermaye kapsamında olduğunun geçici vergi dönemi / hesap dönemi kapandıktan sonra tespit edilmesi halinde, bu tutarlara ilişkin dönem kazancının tespitinde dikkate alınan lehe ve aleyhe oluşan kur farkları için borç veren taraftan düzeltme yapılabilmesi için, örtülü sermaye kullanan kurum nezdinde yapılan düzeltme neticesinde bir tarhiyatın olması ve bu tarhiyata konu verginin de kesinleşmesi gerekmekte olup düzeltmede dikkate alınacak tutar ise kesinleşen ve ödenen tutar olacaktır. Ancak, örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği geçici vergi döneminde örtülü sermaye hükümleri dikkate alınarak hesaben düzeltme yapılabilmesi için Kurumlar Vergisi Kanununun

12 nci maddesinin yedinci fıkrası kapsamında düzeltme şartlarının varlığı aranmayacaktır.” şeklinde görüş belirtilmiştir.

Bu bağlamda aşağıdaki Şekil 1’de iştirak kazancı istisnasında dikkate alınacak tutarın kesinleşen ve ödenen tutar olması durumu örneklendirilerek gösterilmiştir.

Şekil 1: İştirak Kazancı İstisnasında Dikkate Alınacak Tutarın Kesinleşen ve Ödenen Tutar Olması Durumu

Yukarıdaki şekilde ALFABE HOLDİNG A.Ş. iştiraki olduğu A GIDA AŞ’ye borç kullanmış olup, borç verme karşılığında 500.000 TL faiz geliri elde etmiştir. A GIDA A.Ş. bu borçlanma sonrasında hesaplanmış olduğu faiz giderinin tamamını KKEG olarak matraha ilave etmiştir. Ancak dönem sonunda Kurumlar Vergisi Beyannamesinde 100.000 TL vergi kesinleşip ödemiştir. Her ne kadar borç veren şirket nezdinde faiz gelirin tamamı dağıtılmış kar payı sayılsa da iştirak kazancı istisnasından faydalanılacak tutar borç alan şirket nezdinde kesinleşip ödenen tutar kadar olacaktır. Dolayısıyla ALFABE HOLDİNG A.Ş. borç kullanırma işlemi sonrasında elde ettiği 500.000 TL faiz gelirin sadece 100.000 TL’lik kısmı için istisnadan yararlanacaktır.

Nakit havuzlama uygulamasında havuza dahil olan grup şirketlerinin dikkat etmesi gereken bir diğer husus ise grup şirketlerine verilen borçlara ilişkin olarak, borç alan şirket nezdinde yapılan düzeltme işlemleri sonucunda dönem zararı bulunması veya istisna ve indirimler nedeniyle kurumlar vergisi yada geçici vergi matrahı oluşmaması sebebiyle bir tarhiyat ile kesinleşen ve ödenen verginin bulunmaması durumudur. Borç alan şirket nezdinde dönem zararı beyan edilmişse veya kesinleşip ödenen vergi bulunmazsa borç veren şirket nezdinde düzeltme işlemi yapılarak iştirak kazançları istisnasından yararlanılması söz konusu olamayacaktır. Konu ile ilgili birçok özelge ve yargı kararları bulunmakta olup, bunlardan bazıları aşağıda kısaca özetlenmiştir.

Gelir İdaresi Başkanlığı(GİB)’nin 10.11.2011 Tarih ve B.07.1.GİB.0.03.49-010.01 - 21 sayılı Özelgesi’nde, “..., Bu açıklamalara göre, hesap dönemi kapandıktan sonra örtülü sermaye kapsamındaki finansmanı kullandıran kurum tarafından düzeltme yapılabilmesi için, örtülü sermaye kullanan kurum nezdinde yapılan düzeltme neticesinde bir tarhiyatın olması ve bu tarhiyata konu verginin de kesinleşmesi gerekmekte olup düzeltmede dikkate alınacak tutar ise kesinleşen ve ödenen tutar olacaktır.

Dolayısıyla, ... Tic. A.Ş. tarafından yapılan düzeltme neticesinde dönem zararının bulunması ya da indirim ve istisnalar nedeniyle kurumlar vergisi matrahı oluşmaması nedeniyle yapılan bir tarhiyat ile kesinleşen ve ödenen bir vergiden söz edilemeyeceğinden, şirketiniz tarafından da düzeltme yapılarak iştirak kazançları istisnasından faydalanılması söz konusu olmayacaktır.” şeklinde görüş belirtilmiştir. Benzer bir değerlendirme GİB Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı’nın 24.01.2013 Tarihli ve 64597866-KVK-12-6 sayılı Özelgesi’nde de yer almaktadır.²

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı (İVDB)’nin 11/07/2013 Tarihli ve 39044742-KDV.1-1021 sayılı Özelgesi’nde de, “... Bu açıklamalara göre, hesap dönemi kapandıktan sonra örtülü sermaye kapsamındaki finansmanı kullandıran kurum tarafından düzeltme yapılabilmesi için, örtülü sermaye kullanan kurum nezdinde yapılan düzeltme neticesinde bir tarhiyatın olması ve bu tarhiyata konu

² Bakınız Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı’nın 24.01.2013 Tarihli ve 64597866-KVK-12-6 sayılı Özelgesi. <https://www.gib.gov.tr/node/97408>. Erişim Tarihi: 21.09.2021.

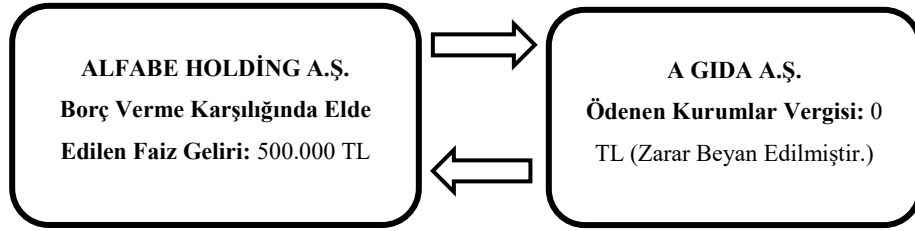
verginin de kesinleşmesi gerekmekte olup düzeltmede dikkate alınacak tutar ise kesinleşen ve ödenen tutar olacaktır.” şeklinde görüş belirtilmiştir. Yine İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 19.08.2013 Tarihli ve 84098128-125[12-2012/1]-499 sayılı Özeltgesi'nde de benzer bir durum ifade edilmiştir.³

Yukarıda yer alan özelgelerde borç veren şirket nezdinde bir düzeltme işleminin yapılabilmesi için, öncelikle borç alan nezdinde düzeltmeler neticesinde dönem zararının bulunmamasına veya indirim ve istisnalar nedeniyle yapılacak tarhiyat işlemi neticesinde kesinleşip ödenen verginin bulunması şartı benimsenmiştir.

Bu konuda Danıştay 4. Dairesinin 2012/6316 Esas Numaralı ve 2015/7581 Karar Numaralı Kararında konu çok daha detaylı olarak açıklanmıştır.⁴ Yine benzer şekilde Danıştay 4. Dairesinin 2012/4518 Esas Numaralı ve 2016/ 202 Karar Numaralı Kararında da benzer durum ifade edilmiştir.⁵

Aşağıdaki Şekil 2'de ise iştirak kazancı istisnasından faydalanılmaması durumu örneklendirilerek gösterilmiştir.

Şekil 2: İştirak Kazancı İstisnasından Faydalanılamaması Durumu

Yukarıdaki şekilde ALFABE HOLDİNG A.Ş. ortağı olduğu A GIDA A.Ş.'ye borç kullanmış olup, borç verme karşılığında 500.000 TL faiz geliri elde etmiştir. A GIDA A.Ş. bu borçlanma sonrasında hesaplamış olduğu faiz giderinin tamamını KKEG olarak matraha ilave etmiştir. Ancak dönem sonunda Kurumlar Vergisi Beyannamesinde zarar beyan etmiştir. Her ne kadar borç veren şirket nezdinde faiz gelirin tamamı dağıtılmış kar payı sayılsa da borç alan şirket nezdinde dönem zararının bulunması veya istisna ve indirimler nedeniyle KV veya geçici vergi matrahı oluşmaması halinde yapılan bir tarhiyat ile kesinleşen ve dolayısıyla ödenen bir vergiden söz edilemeyeceğinden, ALFABE HOLDİNG A.Ş. tarafından bir düzeltme yapılarak söz konusu iştirak kazançları istisnasından faydalanılması mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla ALFABE HOLDİNG A.Ş. borç kullandırma işlemi sonrasında elde ettiği 500.000 TL faiz geliri için iştirak kazancı istisnasından faydalanamayacaktır.

3.1.2. Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Aktarımı

5520 sayılı KVK'nun "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Aktarımı" başlıklı 13. Maddesine göre grup şirketlerinin kendi arasında yapmış oldukları nakit transferlerine ilişkin işlemler emsallere uygunluk ilkesi gereği değerlendirilerek grup şirketlerinin kendileri arasında kullandırmış oldukları krediler için uygulanacak kredi faizleri kıyas yapılarak risk değerlendirmesine tabi tutulacaktır. Bu açıdan değerlendirildiğinde nakit havuzlama kapsamında havuza transfer edilen nakit tutarlar üzerinden emsallerine uygun faiz oranları üzerinden gelir elde edilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de faaliyet gösteren şirketlerin kullanmış oldukları veya bir başka şirkete veya kişiye kullandırmış olduğu kredilere emsallere uygun bir faiz oranı belirlemesi gerekmektedir. Bu uygulama

³ Bakınız İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı, Mükellef Hizmetleri Gelir Vergileri Grup Müdürlüğü'nün 19.08.2013 Tarihli ve 84098128-125[12-2012/1]-499 sayılı Özeltgesi <<https://www.gib.gov.tr/ortulu-sermaye-uzerinden-odenen-faiz-ve-kur-farklarinin-beyani-ve-duzeltme-islemleri>> Erişim Tarihi: 21.09.2021.

⁴ Bakınız Danıştay 4. Dairesinin 2012/6316 Esas Numaralı ve 2015/7581 Karar Numaralı Kararı. <https://www.corpus.com.tr/#!/Danistay> > Erişim Tarihi: 22.09.2021.

⁵ Bakınız Danıştay 4. Dairesinin 2012/4518 Esas Numaralı ve 2016/ 202 Karar Numaralı Kararı. <https://www.corpus.com.tr/#!/Danistay> > Erişim Tarihi: 22.09.2021.

ile emsallere uygun faiz geliri elde edilmesi gerekir. Emsallere uygunluk ilkesi doğrultusunda kredi kullandıran tarafın faiz geliri elde etmesi gerekirken bu ilke doğrultusunda hareket etmeyerek yoksun kalınan faiz gelirleri transfer fiyatlandırma yoluyla örtülü kazanç aktarımı olarak değerlendirilecektir. Emsallere aykırı olarak belirlenen oran ile elde edilmeyen faiz geliri yurt içi işlemlerde hazine zararı oluşması şartıyla kredi kullanan tarafa aktarılan kar payı olarak kabul edilecektir. Bu doğrultuda nakit havuzundan kredi kullanacak olan grup şirketlerinin finansman maliyetlerinin de emsallere uygunluk ilkesine göre belirlenmesi gerekmektedir.

3.2. Katma Değer Vergisi Kanununda (KDVK) Yer Alan Hükümler

Uluslararası grup şirketleri tarafından oluşturulan nakit havuzlarında yurt dışından sağlanan nakit tutarları nedeniyle bu tutarlara ödenecek faiz giderleri, finansman hizmeti olarak değerlendirileceği için ödenecek faiz tutarları üzerinden KDV Kanunu 9/1. Maddesine göre sorumlu sıfatı ile KDV hesaplanarak ödenmesi gerekmektedir. Aynı şekilde Türkiye’de faaliyet gösteren şirketler tarafından Türkiye’de oluşturdukları nakit havuzları üzerinden nakit transferleri de finansman hizmeti olarak değerlendirilecek olup, tahakkuk eden faiz üzerinden KDV hesaplanması gerekmektedir.

Ancak uygulamada nakit havuzuna transfer edilen nakit tutarlarının grup içinde yer alan başka bir şirkete kullandırılması neticesinde Türkiye’de faaliyet gösteren şirket tarafından hesaplanan faiz üzerinden Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) mi yoksa KDV mi hesaplanması gerektiği konusunda zaman zaman tereddüt yaşanmasına neden olmuştur.

Ancak 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununda yapılan değişiklik ile BSMV hükümlerinin uygulanması için dikkate alınan kriterin esas faaliyet konusu olacağı vurgusu yapılmıştır. Dolayısıyla ödünç para verme işlemini esas faaliyet konusu olarak yapmayan şirketlerin, yaptıkları borç para verme faaliyetleri BSMV kapsamından çıkarılarak, bu tür borç verme işlemlerinin finansman hizmeti olarak değerlendirilmesi gerektiği ve katma değer vergisine tabi tutulması gerektiği belirtilmiştir. Yapılan bu düzenleme ile grup şirketlerinin kendi aralarında oluşturdukları nakit havuzlama yöntemiyle borç alıp verme işlemlerinin KDV hükümleri kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Nitekim yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ile ilgili olarak İstanbul VDB’nın 08.08.2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.17.01-KDV.17-2472 sayılı Özeltgesi’nde; “... icari ve sınıai faaliyette bulunmak üzere kurulmuş olan şirketlerce yapılan kredi kullandırma işlemi, esas iştiğal konusu olarak değerlendirilemeyeceğinden BSMV’ye tabi bulunmamakta olup bu işlemlerin KDV ye tabi tutulması gerekmektedir. Holding bünyesinde yer alan grup şirketin kaynaklarından diğer grup şirketine faiz ve komisyon uygulanarak gerçekleştirilen ve BSMV’ye tabi bulunmadığı belirtilen kredi kullandırma işlemi KDV’ye tabi olup, bu işlemin karşılığını teşkil eden faiz ve komisyon toplamı üzerinden KDV hesaplanması gerektiği” belirtilmiştir.

3.3. Damga Vergisi Kanunu (DVK)’nda Yer Alan Hükümler

Damga vergisi kanununun(DVK) konusunu belirten 1’inci maddesinde, kanuna ekli bulunan (I) sayılı Tabloda yer alan belgeler damga vergisine tabi tutulmaktadır. Damga vergisi kanununa ekli (II) sayılı Tablo’nun IV/23. maddesinde bankalar, kredi kuruluşları ve uluslararası kurumlar tarafından kullandırılan kredilerin temin edilmesi ve geri ödenmesi için tanzim edilen kağıtlar ve bu kağıtlar üzerine konulacak şerhler damga vergisinden istisna tutulmuştur.

Nakit havuzlama uygulaması kapsamında grup şirketlerinin banka ve benzeri finans kuruluşu olmaması şartıyla grup şirketleri tarafından Türkiye’de faaliyet gösteren grup şirketlerine nakit havuzundan transfer edilecek krediler için tanzim edilen sözleşmeler binde 9,48 oranında damga vergisine tabi tutulacaktır.

3.4. Kaynak Kullanımı Destekleme Fonunda (KKDF) Yer Alan Hükümler

12/05/1988 tarihli ve 88/12944 sayılı Kararnameye ilişkin KKDF hakkında 6 sıra numaralı tebliğ ile Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar ve finansman şirketleri dışındaki kişi ve şirketlerin yurt dışından temin ettikleri kredilerden KKDF kesintisi yapılmaktadır. İlgili kararname ile yapılan

kesintilerin Türk Lirası, Döviz, Altın vb. cinsinden olan kredilerde çeşitli oranlarda KKDF'ye tabi olduğu düzenlenmiştir.

Türk Lirası ile borçlanmayı teşvik etmek amacıyla, 15.03.2017 tarih ve 30008 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2017/9973 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nda yurtdışından temin edilen Türk Lirası cinsinden kredileri oranlarında vade bazında değişiklik yapılmıştır. Buna göre;

TL Kredi Kullanımında Tahakkuk Ettirilen Faiz Üzerinden Hesaplanacak KKDF Oranları şöyledir; Ortalama vade bir yıla kadar olanlarda %1, ortalama vade bir yıl ve üzeri olanlarda ise %0 olarak gerçekleşmektedir.

Döviz ve Altın Kredilerinde Ana Para veya Altın Miktarı Üzerinden Hesaplanacak KKDF Oranları ise şöyledir; Ortalama vade bir yıla kadar olanlarda % 3, vade 1 (1 yıl dahil) - 2 yıl arasında olanlarda % 1, vade 2 (2 yıl dahil) - 3 yıl arasında olanlarda % 0,5 ve vade 3 yıl (3 yıl dahil) ve üzerinde olanlarda ise % 0 olarak uygulanmaktadır.

Yukarıda yer alan özet KKDF oran bilgisinde yer aldığı üzere, KKDF hükümlerine göre Türkiye'de faaliyet gösteren şirketlerin nakit havuzlama yöntemine dahil olan ve yurt dışında faaliyet gösteren grup şirketlerinden temin edecekleri krediler için kullanılan kredinin vadesine göre farklı oranlarda KKDF kesintisine tabi tutulacaktır.

4. NAKİT HAVUZLAMA YÖNTEMİNİN ÖRTÜLÜ SERMAYE AKTARIMINA KONU EDİLMESİNE YÖNELİK VAKA ÇALIŞMASI

Nakit havuzlama yöntemi grup şirketleri açısından birçok avantaj sağlamaktadır. Bu avantajların en önemlisi nakit havuzlama yöntemi ile grup şirketlerinin, nakit kaynaklarını daha verimli kullanması ve böylece finansman maliyetlerinin azalmasıdır. Ancak nakit havuzlama yöntemleri bazı ülkelerin vergi mevzuatına göre örtülü sermaye ve transfer fiyatlandırması hükümleri ile karşı karşıya kalabilir. Öncelikle nakit havuzlama yönteminde transfer fiyatlandırması uygulamasına göre belirlenecek faiz oranları, söz konusu şirketlerin nakit havuzlama yöntemine dahil değilken aktifinde bulunan nakit fazlasını bir bankada değerlendirildiğinde uygulanacak faiz oranının emsal alınarak belirlenmesi gerekmektedir. Emsal faiz oranı belirlenmesi, nakit havuzlama yönteminin avantajlarından olan ölçek ekonomisiyle meydana gelecek faydadan yararlanılmasının önüne geçmektedir.

Örtülü sermaye yöntemine göre şirketlerin ortaklarından ve/veya ortaklarla ilişkili olan taraflardan sağlanarak şirkette kullandıkları borçların, içinde buldukları hesap dönemi içerisinde herhangi bir tarihte dönem başı öz sermayesinin üç katını aşan borçlanmalar örtülü sermaye olarak tanımlanmıştır. Örtülü sermaye olarak değerlendirilen borçlanmalar üzerinden hesaplanan faizler, kur farkları ve buna benzer ödemelerin borç alan şirket nezdinde KKEG olarak kurumlar vergisi matrahına dahil edilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte borç veren grup şirketi nezdinde doğan faiz gelirleri ise dağıtılmış kar payı olarak değerlendirilecektir. Ancak hesap dönemi kapatıldıktan sonra örtülü sermaye kapsamındaki borç veren şirket tarafından düzeltme (İştirak kazancı istisnasından yararlanması) yapılabilmesi için, öncelikle örtülü sermaye kullanan şirket nezdinde yapılan düzeltme (finansman giderinin KKEG olarak matraha ilave edilmesi) sonucunda bir tarhiyatın olması ve aynı zamanda tarhiyata konu verginin de kesinleşmiş olması şartına bağlıdır.

Sonuç olarak grup şirketine ve/veya şirketlerine verilen borçlarla ilgili olarak, ilgili şirketler tarafından yapılan düzeltme işlemleri sonucunda dönem karının bulunmaması veya indirim ve istisnalar nedeniyle kurumlar vergisi veya geçici vergi matrahının oluşmamasından dolayı yapılan bir tarhiyat ile kesinleşen ve ödenen bir vergi bulunmayacağı için, borç veren grup şirketi nezdinde düzeltme yapılarak iştirak kazançları istisnasından faydalanılması da mümkün olmayacaktır.

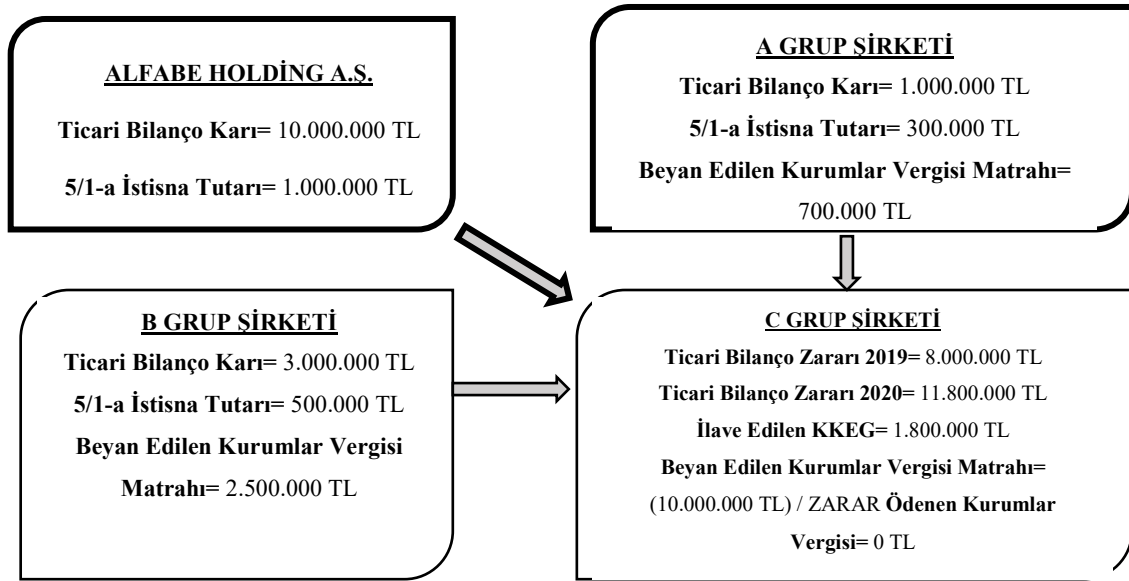
Borç kullanan grup şirketinin ticari bilanço karına örtülü sermaye nedeniyle tespit edilen tutarın ilave edilmesine rağmen hala zarar beyan edilmesi veya örtülü sermaye sebebiyle oluşan fark kadar vergi matrahının artmamış olması, borç veren grup şirketi nezdinde iştirak kazancı istisnası olarak değerlendirilip vergi matrahından indirilmesine imkan vermesi halinde örtülü sermaye uygulaması, vergi güvenlik müessesesi olmak yerine vergi planlamasına müsaade eden bir teşvik müessesesine dönüşür.

Örnek Vaka: Alfabe Holding'e bağlı A, B ve C grup şirketleri bulunmakta ve bu şirketlerin mali verileri Şekil 3.'te yer almaktadır. C Grup Şirketi'nin 2020 hesap dönemine ilişkin olarak yaptığı borçlanma tutarları aşağıda yer almaktadır:

- Ortak Alfabe Holding'den doğrudan temin edilen 1.000.000 TL,
- Ortak A Grup Şirketi'nden doğrudan temin edilen 300.000 TL,
- Ortak B Grup Şirketi'nden doğrudan temin edilen 500.000 TL'dir.

Örnekte yer alan şirketlerin kendi aralarında yapmış oldukları borçlanmalar örtülü sermaye müessesesi kapsamında ilişkili kişilerden temin edilen borçlanmalar olarak değerlendirilmiştir. Nakit transferi yapılan C grup şirketi, geçmiş yılı ve cari yılı zarar beyan ettiği için dönem başı öz sermaye tutarı sıfır olacaktır. Dolayısıyla C grup şirketinin ilişkili şirketlerden kullandığı borçlara ilişkin faiz vb. ödemelerin tamamı örtülü sermaye kapsamında değerlendirilecektir.

Şekil 3: Nakit Havuzlama Yönteminin Örtülü Sermaye Aktarımına Konu Edilmesine Yönelik Vaka Çalışması

Yukarıda yer alan örnekte C Grup Şirketi 1.800.000 TL'lik örtülü sermayeye isabet eden finansman giderini KKEG olarak matraha ilave etmiştir. Şirket ilgili hesap döneminde 11.800.000 TL ticari bilanço zararı elde etmiştir. Matraha ilave edilen KKEG sonrasında 10.000.000 TL zarar kurumlar vergisi matrahı beyan edilecek olup, vergi matrahı oluşmaması nedeniyle yapılan bir tarhiyat ile kesinleşen ve ödenen bir vergi bulunmayacaktır. Dolayısıyla nakit havuzu yöntemiyle transfer edilen nakit tutarlara isabet eden faiz giderleri vergilendirilmemiş olacaktır.

Alfabe Holding A.Ş. nezdinde nakit havuzu yöntemi ile transfer edilen tutarlara isabet eden 1.000.000 TL faiz geliri, iştirak kazancı istisnası kapsamında vergi matrahından düşülecektir. İstisna kazanç olarak değerlendirilecek olan faiz geliri holding şirketi nezdinde de vergilendirilmemiş olacaktır. Bu durum diğer grup şirketleri olan A Grup Şirketi ile B Grup Şirketi nezdinde de değişmeyecektir. Her iki grup şirketi nezdinde toplam 800.000 TL faiz geliri, iştirak kazancı olarak değerlendirilip vergi matrahına ilave edilmeyecektir. Sonuç olarak hazinenin vergi kaybı ve ziyaa uğratılan vergi tutarı 396.000 TL (1.800.000 x 0,22) olacaktır.

Grup şirketleri tarafından oluşturulan nakit havuzlama yöntemi ile borç alan grup şirketinin kurumlar vergisi beyannamesinde zarar beyan edilerek borç alan şirket nezdinde nakit tutarlara (örtülü sermayeye) isabet eden faiz giderlerine ilişkin vergi ödenmeyecektir. Örtülü sermaye hükümlerine göre borç alan grup şirketi nezdinde nakit tutarlara isabet eden faiz gelirleri dağıtılmış kar payı sayılacak olup, iştirak kazancı istisnası kapsamında kurumlar vergisi matrahından düşülecektir. Dolayısıyla nakit

tutarlara isabet eden faiz tutarları hem borç alan nezdinde hem de borç veren grup şirketleri nezdinde vergilendirilmemiş olacaktır.

5. SONUÇ

Ellili yılların başlarında, Anglo-Amerikan hukuk sisteminde ortaya çıkan nakit havuzlama yöntemi “bir topluluk şirketleri arasında nakit denkleştirme işlemi” olarak özetlenebilecek topluluk içi finans yönetiminde rol oynayan önemli bir nakit yönetim aracıdır. Nakit havuzlama yöntemi grup şirketleri bünyesindeki ihtiyaç fazlası nakdin diğer grup şirketlerinin nakit ihtiyaçlarını karşılayabilmek için grup şirketlerinde meydana gelen nakit fazlasının havuzda toplanarak ihtiyacı olan diğer grup şirketlerine kullanılmasıdır. Günümüz uygulamasında nakit havuzlamanın, sanal nakit havuzlama ve gerçek nakit havuzlama olarak iki türü bulunmaktadır.

Nakit havuzlama yöntemi, örtülü sermaye hükümleri çerçevesinde değerlendirildiğinde borç veren şirketler için bazı şartlarda verilen düzeltme hakkıyla bir taraftan mükerrer vergilendirmenin önüne geçmekte ve diğer taraftan da cezasız olarak işlemlerin düzeltilmesine imkan vermektedir. Borç veren şirket nezdinde elde edilen faiz gelirleri örtülü sermaye müessesesiyle borç ilişkisinin niteliği değiştirilmeden mükerrer vergilendirmenin önlenmesi nedeniyle dağıtılmış kar payı sayılmaktadır. Borç alan şirket nezdinde yapılacak söz konusu düzeltme işlemi örtülü sermaye hükümleri gereğince yapılması zorunlu bir unsur iken, borç veren şirket nezdinde dağıtılmış kar payı sayılma suretiyle düzeltme hakkı ise borç alan şirket nezdinde örtülü sermayeye ilişkin hesaplanan matrahın vergilendirilerek tahakkuk eden vergilerin ödenmesi şartına bağlıdır. Nakit havuzlama yönteminde borç alan şirketin kazancına örtülü sermaye hükümleri sebebiyle tespit edilen matrah farkının ilave edilmesine rağmen zarar beyan edilmesi halinde; borç veren şirket nezdinde dağıtılmış kar payı sayılma suretiyle düzeltme yapılmasına imkan sağlamaktadır. Bu durum ise örtülü sermaye düzenlemesinin vergi güvenlik müessesesi olmaktan çıkıp vergi planlamasına müsaade eden bir teşvik müessesesi haline dönüşmesine neden olmaktadır.

Nakit havuzlama yönteminde borç kullanan grup şirketi nezdinde örtülü sermaye kullanımı şartlarından ilişkili şirketten kullanılan borç miktarının dönem başındaki öz sermayesinin üç katını aşması şartının oluştuğu; ancak kar dağıtımına ilişkin şartlarının ise oluşmadığı hallerde, örtülü sermaye uygulaması ile borç veren nezdinde dağıtılmış kar payı sayılma suretiyle düzeltme yapılması ile örtülü sermaye kullanımı vergi kanunları aracılığıyla hukukileştirilmiş ve teşvik edilmiş olacaktır. Örtülü sermaye kullanan grup şirketleri nezdinde herhangi bir vergi tarhiyatı yapılmadan ve bu tarhiyat kesinleşip ödenmeden; borç veren grup şirketleri tarafından elde edilen faiz gelirlerine dağıtılmış kar payı sayılmak suretiyle kurum kazancından istisna yapılarak indirim imkanı sağlanması hazinenin sebepsiz yere vergi kaybına yol açacaktır. Bu durum aynı zamanda mükellefler arasında da adaletsiz ve eşit olmayan vergilendirme uygulamalarına neden olabilecektir.

Yapılan örnek vaka incelemesinde de Alfabe Holding A.Ş. nezdinde nakit havuzu yöntemi ile transfer edilen tutarlara isabet eden 1.000.000 TL faiz gelirinin, iştirak kazancı istisnası kapsamında değerlendirilerek vergi matrahından düşüldüğü ve istisna kazancı olarak değerlendirilecek olan faiz gelirinin holding şirketi nezdinde de vergilendirilmemiş olduğu tespit edilmiştir. Bu durum diğer grup şirketleri (A ve B Grup Şirketi) nezdinde de değişmeyecek olup her iki grup şirketi nezdinde toplam 800.000 TL faiz geliri, iştirak kazancı olarak değerlendirilip vergi matrahına ilave edilmeyecektir. Sonuç olarak bu durumdan hazinenin 396.000 TL'lık vergi kaybının olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Ulaşılan bu sonuç şirketlerin nakit havuzlama yöntemi ile vergi planlaması yaparak hazineyi zarara uğratabileceklerini göstermektedir. Bu durum kamu kaynaklarının haksız bir şekilde azalmasına neden olabilecektir. Bu çerçevede Hazine ve Maliye Bakanlığı Risk Analizi Genel Müdürlüğü tarafından, nakit havuzlama yöntemi uygulayan şirketlerin büyük veri (big data) havuzundan tespit edilerek, vergi kayıp kaçığına neden olan sonuçların önlenmesine yönelik risk analizi ve değerlendirme çalışmalarının artırılması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Cieżki ve Drożdż (2019). Using multicurrency cash pooling in the liquidity management of a capital group, *Energy Policy Journal*, 22 (3), 137-150. DOI: 10.33223/epj/112112
- Çelik, O. (30 Mayıs 2018). Kriz ortamında bir finansman yöntemi önerisi: Nakit havuzu (cash pooling), *Vergi Algi*. <https://vergi.algi.net/kriz-ortaminda-bir-finansman-yontemi-onerisi-nakit-havuzu-cash-pooling> Erişim Tarihi: 08.12.2021.
- Damga Vergisi Kanunu, *Resmi Gazete* (11751, 11.7.1964), Kanun No. 488, Md. 1.
- Danıştay, *Danıştay 4. Dairesi*, E. 2012/4518 ve K. 2016/202 (01.02.2016) < <https://www.corpus.com.tr/#!/Danistay> > Erişim Tarihi: 22.09.2021
- Danıştay, *Danıştay 4. Dairesi*, E. 2012/6316 ve K. 2015/7581 (22.12.2015) < <https://www.corpus.com.tr/#!/Danistay> > Erişim Tarihi: 22.09.2021
- Doğrusöz, B. (2020). Nakit havuzlama (Cash pooling), *Dünya Gazetesi*. <https://www.dunya.com/kose-yazisi/nakit-havuzlama-cash-pooling/475266>, Erişim Tarihi:24.08.2021
- Fassbender, K.J. (2004). *Cash Pooling und Kapitalersatzrecht im Konzern*, Diss. Düsseldorf, Berlin.
- Gelir İdaresi Başkanlığı (2011), *Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı* < <https://www.gib.gov.tr/node/97442> > Erişim Tarihi: 21.09.2021
- Gelir İdaresi Başkanlığı İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı (2012), *Mükellef Hizmetleri Katma Değer Vergisi Grup Müdürlüğü* < <https://www.gib.gov.tr/node/90258> > Erişim Tarihi: 20.09.2021
- Gelir İdaresi Başkanlığı Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı (2013), *Mükellef Hizmetleri Grup Müdürlüğü* < <https://www.gib.gov.tr/node/97408> > Erişim Tarihi: 21.09.2021
- Gelir İdaresi Başkanlığı İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı (2013), *Mükellef Hizmetleri Katma Değer Vergisi Grup Müdürlüğü* < <https://www.gib.gov.tr/node/100707> > Erişim Tarihi: 21.09.2021
- Gelir İdaresi Başkanlığı İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı (2013), *Mükellef Hizmetleri Gelir Vergileri Grup Müdürlüğü* < <https://www.gib.gov.tr/ortulu-sermaye-uzerinden-odenen-faiz-ve-kur-farklarinin-beyani-ve-duzeltme-islemleri>>Erişim Tarihi: 21.09.2021
- Gelir İdaresi Başkanlığı İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı (2020), *Gelir Kanunları Gelir Ve Kurumlar Vergileri Grup Müdürlüğü* < <https://www.gib.gov.tr/ortulu-sermaye-uzerinden-odenen-faiz-ve-kur-farklarinin-beyani-ve-duzeltme-islemleri-0> > Erişim Tarihi: 21.09.2021
- Gider Vergileri Kanunu, *Resmi Gazete* (9362, 23.7.1956), Kanun No. 6802, (Değişik üçüncü fıkra: 23.7.2010-6009/1 md.)Md. 28/3.
- Kabakçı, A. (2011). Çokuluslu işletmelerde merkezi nakit yönetimi ve havuzlama. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 97-110. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deusosbil/issue/4623/63093>, Erişim Tarihi: 08.12.2021
- Katma Değer Vergisi Kanunu (KDVK), *Resmi Gazete* (18563, 02.11.1984), Kanun No. 3065, Md. 9.
- Kitiş, B. (2011). En yeni ve popüler finansman modeli: Nakit havuzu (Cash Pooling) uygulamaları, *KPMG Gündem Dergisi*, 8, ss.30-33.
- Kurtçu, Z. (2008). Sanal nakit havuzu (Notional Pooling). *Deloitte*, <https://www.verginet.net/dtt/5/Sanal-Nakit-Havuzu-notional-pooling.aspx> Erişim Tarihi: 08.12.2021
- Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK), *Resmi Gazete* 26205 (21.06.2006), Kanun No. 5520, Md. 12, 13.
- Levi, M. D. (2009). *International Finance* (5. Edition). New York: Mc Graw-Hill Inc.
- Özdin, F. (2012). Cash pooling (nakit havuzu) ve alman hukukunda sermayenin korunmasına ilişkin maddelerde cash pooling lehine yapılan değişiklik.

<http://arslanlibilimarsivi.com/sites/default/files/makale/Funda-ozdin-CashPooling-Nakit-Havuzu.pdf>, Erişim Tarihi: 14.09.2021

Shapiro, A. C. (2008). *Multinational Financial Management* (6. Edition). New York: Allyn and Bacon Inc.

Taneri, B.(2013). *Nakit Havuzlama (Cash Pooling) Yöntemi İle Örtülü Kazanç Aktarımı*. Sermaye Piyasası Kurulu Denetleme Dairesi, Yeterlik Etüdü, İstanbul.

Vergi Dünyası Dergisi (2020). Nakit havuzu yapıları ve transfer fiyatlandırması, *Vergi Dünyası Dergisi Köşe Yazıları*, Nisan 2021, <https://www.vergidunyasi.com.tr/arsiv/kose-yazilari/nakit-havuzu-yapilari-ve-transfer-fiyatlandirmasi>, Erişim Tarihi:08.12.2021.

Zahrte, K.(2010). *Finanzierung durch Cash Pooling im internationalen mehrstufigen Konzern nach dem MoMiG*, Berlin, Duncker & Humblot.